

MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA INVESTITSİYALARNI JALB QILISH MASALALARI

Sharipov Zafarbek Oripovich
Urganch Ranch texnologiya universiteti talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada mamlakat iqtisodiyotiga xorijiy va mahalliy investitsiyalarni jalb qilishning dolzarb masalalari tahsil qilinadi. Investitsiyalarning barqaror iqtisodiy o'sish, yangi ish o'rinlari yaratish, texnologiya va innovatsiyalarni rivojlantirishdagi ahamiyati nazariy asoslangan. Tadqiqotning asosiy e'tibori investitsiyalarni jalb qilishga ta'sir etuvchi omillar, jumladan, qonun chiqaruvchi baza, soliq tizimi, infratuzilma holati, siyosat barqarorligi va inson kapitali salohiyati kabi jihatlarni o'rganishga qaratilgan. Maqolada mamlakatimiz investitsiya muhitining zamonaviy holati va uning raqobatbardoshlik darajasi tahlil qilinadi. Shuningdek, investitsiyalarni jalb qilishdagi asosiy to'siqlar (ma'muriy to'siqlar, korrupsiya, moliyaviy bozorlarning etarlicha rivojlanmaganligi va h.k.) aniqlanib, ularni bartaraf etish yo'llari taklif etiladi. Xalqaro tajribalar, ayniqsa rivojlanayotgan bozorlarga ega bo'lgan mamlakatlarning muvaffaqiyatli amaliyotlari qiyosiy tahlil qilinadi.

KALIT SO'ZLAR: Investitsiyalar, iqtisodiy o'sish, investitsion muhit, investitsion siyosat, raqobatbardoshlik, xorijiy investitsiyalar, qonun chiqaruvchi baza, infratuzilma, risklar, iqtisodiy rivojlanish.

ANNOTATION: This article examines the current issues of attracting foreign and domestic investments to the national economy. The importance of investments for sustainable economic growth, job creation, and the development of technology and innovation is theoretically substantiated. The primary focus of the research is on studying the factors influencing investment attraction, including the legislative framework, tax system, state of infrastructure, political stability, and human capital potential. The article analyzes the current state of the investment climate in our country and its level of competitiveness. Furthermore, the main obstacles to attracting investments (administrative barriers, corruption, underdeveloped financial markets, etc.) are identified, and ways to eliminate them are proposed. International experiences, particularly the successful practices of countries with developing markets, are comparatively analyzed.

KEY WORDS: Investments, economic growth, investment climate, investment policy, competitiveness, foreign investments, legislative framework, infrastructure, risks, economic development.

АННОТАЦИЯ: В данной статье исследуются актуальные вопросы привлечения иностранных и внутренних инвестиций в экономику страны. Теоретически обоснована важность инвестиций для устойчивого экономического роста, создания новых рабочих мест, развития технологий и инноваций. Основное внимание в исследовании сосредоточено на изучении факторов, влияющих на привлечение инвестиций, включая такие аспекты, как законодательная база, налоговая система, состояние инфраструктуры, стабильность политики и потенциал человеческого капитала. В статье анализируется современное состояние инвестиционного климата в нашей стране и его конкурентоспособность. Кроме того, определяются основные препятствия для привлечения инвестиций (административные барьеры, коррупция, недостаточная развитость финансовых рынков и т.д.) и предлагаются пути их устранения. Проводится сравнительный анализ международного опыта, в частности, успешных практик стран с развивающимися рынками.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: Инвестиции, экономический рост, инвестиционный климат, инвестиционная политика, конкурентоспособность, иностранные инвестиции, законодательная база, инфраструктура, риски, экономическое развитие.

KIRISH

Zamonaviy global iqtisodiy sharoitda milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi va raqobatdoshligini ta'minlashda investitsiyalarning, ayniqsa to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning roli strategik ahamiyatga ega. Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, investitsiyalar nafaqat kapital shakllanishining asosiy manbai hisoblanadi, balki innovatsion texnologiyalarning tarqalishi, ish unumdorligining oshishi va iqtisodiy tarkibning modernizatsiyalashuvi uchun muhim mexanizm vazifasini bajaradi. So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida iqtisodiy islohotlarning chuqurlashuvi bilan bir qatorda investitsion muhitni yaxshilash bo'yicha bir qator islohotlar amalga oshirildi. Biroq, mamlakatimizning investitsion salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishda bir qator nazariy va amaliy muammolar mavjudligi tadqiqotning dolzarbligini belgilaydi. Ushbu tadqiqotning manosi mamlakat iqtisodiyotiga investitsiyalarni jalb qilishning nazariy asoslarini takomillashtirish va amaliy mexanizmlarini ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqotning maqsadi esa investitsion

jarayonlarni samarali boshqarishga yo'naltirilgan ilmiy asoslangan takliflar va tavsiyalarni ishlab chiqishdir. Tadqiqotning ilmiy yangiligi quyidagilardan iborat: Investitsion jozibadorlikni kompleks baholashning takomillashtirilgan metodologiyasining ishlab chiqilishi; Milliy iqtisodiyotning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda investitsion siyosatni shakllantirishning differensial yondashuvlari; Raqobatbardoshlikni oshirishning innovatsion usullarining taklif etilishi. Amaliy ahamiyati tadqiqot natijalarining quyidagi sohalarida qo'llanilishida namoyon bo'ladi: Investitsion siyosatni shakllantirishda qaror qabul qilish jarayonlari uchun ilmiy asos yaratish; Investitsion loyihalarni amalga oshirishda samaradorlikni oshirish; Xalqaro investitsion hamkorlikni rivojlantirish. Tadqiqotda tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, statistik metodlar, ekonometrik modellash va ekspert baholash usullari qo'llanilgan. Ma'lumotlar bazasini Davlat statistika qo'mitasining ma'lumotlari, Xalqaro valyuta jamg'armasi va Jahon banki hisobotlari, shuningdek, respublikada amalga oshirilayotgan investitsion loyihalar monitoringi natijalari tashkil etadi. Tadqiqotning nazariy asosini investitsion jarayonlarni boshqarishning zamonaviy konsepsiyalari, shu jumladan institutsional nazariya, transaksion xarajatlar nazariyasi va raqobatbardoshlikning zamonaviy kontsepsiyalari tashkil etadi.

METADOLOGIYA

Ilmiy tadqiqotning metodologik bazasi tizimli, kompleks va struktural yondashuvlar asosida shakllantirilgan bo'lib, u quyidagi nazariy kontsepsiyalarga asoslanadi: Institutsional nazariya - investitsion muhitni shakllantiruvchi qonunlar, normalar va qoidalar tizimini o'rganish Makroiqtisodiy barqarorlik nazariyasi - makroiqtisodiy ko'rsatkichlarning investitsion jarayonlarga ta'sirini tahlil qilish. Raqobatbardoshlik nazariyasi - milliy iqtisodiyotning global bozordagi o'rni va uning investitsion jozibadorligini o'rganish. Tadqiqotning gipotezasi va vazifalari. Asosiy gipoteza: Mamlakatning investitsion jozibadorligi uning institutsional, iqtisodiy va ijtimoiy-infratuzilma omillari majmuining optimallashtirilishi orqali sezilarli darajada oshirilishi mumkin. Tadqiqotning asosiy vazifalari: Investitsion muhitning holatini kompleks baholash tizimini ishlab chiqish. Investitsion jarayonlarga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillarni aniqlash. Xalqaro tajriba asosida samarali investitsion strategiyani shakllantirish. Tadqiqot usullari tizimi. Umumilmiy usullar. Dialektik usul - investitsion jarayonlarning rivojlanishidagi qarama-qarshiliklarni va ularning yechimlarini aniqlash. Tizimli yondashuv - investitsion muhitni butunlik tashkil etuvchi o'zaro bog'liq elementlar sifatida o'rganish. Struktural-funksional tahlil -

investitsion tizimning tuzilishi va uning funksional samaradorligi o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish. Maxsus ilmiy usullar. Kompilyativ tahlil - mavjud ilmiy adabiyotlar, qonun hujjatlari va statistik ma'lumotlarni tahlil qilish. Retrospektiv tahlil - investitsion siyosatning tarixiy evolyutsiyasini o'rganish. Komparativ tahlil - turli mamlakatlarning investitsion strategiyalarini qiyosiy o'rganish. Ma'lumotlar bazasi va manbalari. Tadqiqot quyidagi manbalar asosida amalga oshirilgan: Birinchi guruh - rasmiy statistik ma'lumotlar: O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasining 2010-2023 yillardagi ma'lumotlari. Markaziy bankning moliyaviy hisobotlari. Investitsiyalar va tashqi savlo vazirligining monitoring ma'lumotlari Ikkinchi guruh - xalqaro tashkilotlar hisobotlari: Jahon bankining "Doing Business" va "World Development Indicators" ma'lumotlari. Xalqaro valyuta jamg'armasining makroiqtisodiy ko'rsatkichlari. BMTTDning "World Investment Reports" Uchinchi guruh - normativ-huquqiy hujjatlar: "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi Qonun. Soliq va bojxona masalalari bo'yicha qonun hujjatlari. Prezidentning investitsiyalar sohasidagi farmon va qarorlari. Tadqiqot metodlarining amaliy jihatlari. Sifat tahlili metodlari. Ekspert baholash usuli - 25 nafar soha mutaxassislarining fikr-mulohazalari asosida investitsion muammolarni baholash. SWOT-tahlil - investitsion muhitning kuchli va zaif tomonlarini, imkoniyat va tahdidlarini aniqlash. PESTEL-tahlil - siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy, texnologik, ekologik va huquqiy omillarni kompleks o'rganish. Miqdoriy tahlil metodlari. Korrelyatsion-regression tahlil - investitsion oqimlar bilan makroiqtisodiy ko'rsatkichlar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash. Faktorli tahlil - investitsion qarorlar qabul qilishga ta'sir etuvchi asosiy omillarni ajratib ko'rsatish. Klaster tahlili - mamlakatlarni investitsion jozibadorlik darajasi bo'yicha guruhlash. Ekonometrik modellash. Tadqiqotda investitsion jozibadorlik indeksini hisoblash uchun quyidagi ekonometrik model ishlab chiqilgan: $INVEST = \beta_0 + \beta_1GDP + \beta_2INFL + \beta_3TAX + \beta_4INFRA + \beta_5INST + \varepsilon$ bu yerda: INVEST - investitsion jozibadorlik indeksi. GDP - YaIM o'sishi. INFL - inflyatsiya darajasi. TAX - soliq yuki. INFRA - infratuzilma indeksi. INST - institutsional rivojlanish indeksi. Tadqiqotning ilmiy yangiligi va ishonchligi. Ilmiy yangilik: Investitsion jozibadorlikni baholashning ko'p omilli metodologiyasining ishlab chiqilishi. Milliy iqtisodiyotning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda investitsion risklarni minimallashtirish mexanizmlari. Ishonchlilik mezonlari. Ma'lumotlarning rasmiy statistik manbalardan olinishi. Tahlil usullarining xalqaro standartlarga mosligi. Natijalarning bir nechta mustaqil usullar yordamida tekshirilishi. Ekspert baholashning Delfi usuli yordamida tasdiqlanishi. Tadqiqotning chegaralari. Tadqiqot quyidagi chegaralar bilan amalga

oshirilgan: Ma'lumotlar bazasi 2010-2023 yillarni qamrab oladi. Asosiy e'tibor to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarga qaratilgan. Tahlil asosan makroiqtisodiy darajada amalga oshirilgan. Ushbu metodologik yondashuv investitsion jarayonlarni chuqur va kompleks o'rganishga, shuningdek, amaliy qo'llash uchun qimmatli ilmiy asos yaratishga imkon beradi.

NATIJALAR

Tadqiqot davomida mamlakatimiz investitsion muhitining 2015-2023 yillardagi holati chuqur o'rganildi. O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, investitsion muhitning rivojlanishi bir qator ijobiy o'zgarishlar va muammoli sohalarni o'z ichiga oladi. Ijobiy o'zgarishlar: Investitsion qonunchilikning izchil takomillashuvi (Investitsiya faoliyati to'g'risidagi qonunga 4 marta o'zgartirishlar kiritildi). Soliq tizimining soddalashtirilishi (asosiy korporativ soliq stavkasi 25% dan 15% gacha pasaytirildi). Mamlakatning xalqaro reytinglardagi o'rni yaxshilandi (Doing Business reytingida 2015 yilga nisbatan 30 pog'ona o'sish). Muammoli sohalari: Ma'muriy to'siqlarning saqlanib qolishi (litsenziyalash va ruxsatnoma berish jarayonlarining murakkabligi). Infratuzilma cheklovlari (elektr tarmoqlari va transport kommunikatsiyalarining etarli darajada rivojlanmaganligi). Moliyaviy bozorlarning rivojlanish darajasining pastligi. Investitsion jozibadorlik omillarining tahlili. Korrelyatsion-regression tahlil natijalari investitsion jozibadorlikka quyidagi omillarning sezilarli ta'sir ko'rsatishini isbotladi: Asosiy ta'sir ko'rsatuvchi omillar: Qonunchilik barqarorligi ($r = 0.85$). Infratuzilma rivojlanish darajasi ($r = 0.78$). Soliq yuki ($r = -0.72$). Inson kapitali sifat ($r = 0.68$). Iqtisodiy ko'rsatkichlar: YaIM o'sish sur'ati ($r = 0.65$). Inflyatsiya darajasi ($r = -0.58$). Bank kreditlari stavkalari ($r = -0.63$). Xalqaro qiyosiy tahlil natijalari. Mamlakatimizning investitsion jozibadorligi mintaqadagi boshqa mamlakatlar va rivojlanayotgan bozorlar bilan taqqoslandi. Tahlil quyidagi natijalarni ko'rsatdi: Kuchli tomonlar. Geografik joylashuvning qulayligi. Mehnat resurslarining nisbatan arzonligi. Iqtisodiy o'sishning barqarorligi. Zaif tomonlar: Innovatsion infratuzilmaning etishmasligi. Xalqaro moliyaviy standartlarga moslik darajasining pastligi. Korporativ boshqaruvning zaif rivojlanganligi. Ekonometrik modellash natijalari. Investitsion jozibadorlik indeksini hisoblash uchun ishlab chiqilgan ekonometrik model quyidagi natijalarni berdi: $INVEST = 2.35 + 0.45GDP - 0.32INFL - 0.28TAX + 0.41INFRA + 0.38INST$ Modelning statistik ko'rsatkichlari. Determinatsiya koeffitsiyenti (R^2): 0.87 Fisher kriteriyasi (F): 24.6 Standart xato: 0.15 Ekspert baholash natijalari 25 nafar soha mutaxassisining fikrlarini qayta ishlash natijasida quyidagi ma'lumotlar olingan: Investitsion muhitni yaxshilashning ustuvor yo'nalishlari. Qonunchilik barqarorligini

ta'minlash (92% ekspertlar). Infratuzilmani rivojlantirish (85% ekspertlar). Korrupsiyaga qarshi kurashni kuchaytirish (78% ekspertlar). Soliq tizimini soddalashtirish (75% ekspertlar) Investitsiyalarni jalb qilishdagi asosiy to'siqlar. Ma'muriy to'siqlar (4.2 ball 5 ballik shkala bo'yicha). Moliyaviy bozorlarning rivojlanmaganligi (4.0 ball). Sud-huquq tizimining samaradorligining pastligi (3.8 ball). Klaster tahlili natijalari. Mamlakatlarning investitsion jozibadorligi bo'yicha klaster tahlili shuni ko'rsatdiki, mamlakatimiz quyidagi xususiyatlarga ega bo'lgan mamlakatlar guruhiga kiradi: O'rta darajadagi iqtisodiy rivojlanish. Iqtisodiy o'sishning barqaror sur'atlari. Institutsional islohotlarning faol amalga oshirilishi. Investitsion risklarni baholash. Tadqiqot davomida investitsion risklarni baholash tizimi ishlab chiqildi va quyidagi risk turlari aniqlandi: Yuqori darajadagi risklar. Ma'muriy risklar (4.5 ball) Qonunchilik risklari (4.2 ball). O'rta darajadagi risklar. Iqtisodiy risklar (3.8 ball). Moliyaviy risklar (3.5 ball) Past darajadagi risklar: Siyosiy risklar (2.8 ball) Ijtimoiy risklar (2.5 ball) Taklif etilayotgan chora-tadbirlarning samaradorligi baholashi. Tadqiqot natijalari asosida taklif etilgan chora-tadbirlarning kutilayotgan samarasi quyidagicha baholandi: Investitsion muhitning yaxshilanishi: 25-30% Xorijiy investitsiyalarning o'sishi: 35-40% Investitsion risklarning kamayishi: 20-25% Mamlakatning xalqaro reytinglardagi o'rning oshishi: 15-20 pog'ona. Ushbu natijalar mamlakat iqtisodiyotiga investitsiyalarni jalb qilish samaradorligini oshirish uchun kompleks yondashuvning zarurligini ko'rsatadi.

MUHOKAMA

Tadqiqot Natijalarining Nazariy Talqini. Tadqiqot davomida olingan natijalar investitsion jarayonlarning murakkab tabiatini va uning ko'p qirrali xususiyatlarini ochib beradi. Ma'lumotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, mamlakatimizning investitsion jozibadorligi an'anaviy iqtisodiy ko'rsatkichlardan tashqari, institutsional va sotsiokultur omillarning sezilarli ta'siriga bog'liq. Institutsional Rivojlanishning O'ziga Xos Jihatlar. O'zbekiston kontekstida institutsional islohotlarning investitsion muhitga ta'siri xalqaro tajribadan farq qiladi. Ma'lumotlar shuni ko'rsatdiki, qonunchilikdagi ijobiy o'zgarishlar amalga oshirilishiga qaramon, ularning amaliy qo'llanilishida ma'muriy to'siqlar saqlanib qolmoqda. Bu holat North (1990) ning institutsional nazariyasida ta'kidlangan "rasmiy va norasmiy institutlar" o'rtasidagi tafovut konsepsiyasini tasdiqlaydi. Makroiqtisodiy Barqarorlikning Investitsion Ahamiyati. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, inflyatsiya va valyuta barqarorligi investitsion qarorlar qabul qilishda YaIM o'sishidan ko'ra muhimroq omil hisoblanadi. Bu Dornbusch va Fischerning (1993) makroiqtisodiy barqarorlik nazariyasiga muvofiq

keladi, bunda makroiqtisodiy risklarning pasayishi investorlar tomonidan to'g'ridan-to'g'ri ijobiy baholanadi. Qiyosiy Tahlilning Ilmiy Ahamiyati. Mintaqaviy Tajribaning O'ziga Xos Xususiyatlari. Mintaqadagi muvaffaqiyatli mamlakatlar (Masalan: Qozog'iston, Ozarbayjon) tajribasini o'rganish shuni ko'rsatadiki, investitsion jozibadorlikni oshirishda ketma-ketlik va izchillik muhim ahamiyatga ega. Ammo mamlakatimizning o'ziga xos iqtisodiy tuzilmasi va tarixiy rivojlanish xususiyatlari bevosita nusxa ko'chirishning samarasiz ekanligini ko'rsatadi. Rivojlanayotgan Bozorlarning Evolyutsion Modeli. Porterning (1990) raqobatbardoshlik nazariyasiga asoslanib, mamlakatimiz "ommaviy ishlab chiqarish" bosqichidan "innovatsion rivojlanish" bosqichiga o'tish jarayonida ekanligini aytish mumkin. Bu o'tish davri o'ziga xos investitsion strategiyani talab qiladi, bu esa an'anaviy yondashuvlardan farq qiladi. Ekonometrik Modelning Amaliy Qo'llanilishi. Modelning Prognostik Qobiliyati. Ishlab chiqilgan ekonometrik model nafaqat tahlil qilish, balki prognozlash uchun ham qo'llanilishi mumkin. Modelning yuqori determinatsiya koeffitsiyenti ($R^2 = 0.87$) uning ishonchliligini tasdiqlaydi. Biroq, modelning dinamik xususiyatlarini yanada takomillashtirish zarurati mavjud. O'ziga Xos Makroiqtisodiy Bog'liqliklar. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston iqtisodiyotida soliq yuki va investitsiyalar o'rtasidagi bog'liqlik rivojlangan mamlakatlarnikiga qaraganda ancha kuchliroq. Bu soliq islohotlarining investitsion jarayonlarga bevosita ta'sirini ko'rsatadi. Ekspert Baholashning Metodologik Jihatlar. Sifat va Miqdoriy Ma'lumotlarning Integratsiyasi. Ekspert baholash natijalari statistik tahlil natijalari bilan solishtirganda, ba'zi jihatlardagi tafovutlar aniqlandi. Xususan, ekspertlar institutsional omillarga statistik modellarga qaraganda yuqoriroq baho berishdi. Bu sifatli va miqdoriy metodlarning integratsiyasining ahamiyatini ko'rsatadi. Madaniy Kontekstning Ahamiyati. Mahalliy ekspertlarning xalqaro mutaxassislariga nisbatan baholashdagi tafovutlar madaniy va institutsional kontekstning investitsion qarorlar qabul qilishdagi ahamiyatini ko'rsatadi. Investitsion Risklarning O'ziga Xos Tahlili Rivojlanayotgan Bozorlarning Xususi Risk Profili. O'zbekistonning risk profili uning o'tish iqtisodiyoti xususiyatlarini aks ettiradi. Ma'muriy risklarning yuqori baholanishi North, Wallis va Weingast (2009) tomonidan ta'riflangan "cheklovchi tartib" konsepsiyasiga mos keladi. Risklarning Dinamik Tabiati. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, investitsion risklar statik emas, balki dinamik xususiyatga ega. Bu holat risklarni boshqarishning faol yondashuvini talab qiladi. Nazariy va Amaliy Takliflarning Ilmiy Asoslanishi. Kompleks Yondashuvning Zarurati. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, investitsion jozibadorlikni oshirish bo'yicha chora-tadbirlar kompleksi bir-biri bilan bog'liq bo'lishi kerak. Alohida chora-

tadbirlarning samarasi cheklangan bo'ladi. Ketma-ketlik va Uzluksizlik Prinsiplari. Xalqaro tajriba va mahalliy o'ziga xosliklarni hisobga olgan holda, islohotlarning ketma-ketligi va uzluksizligi muhim ahamiyatga ega. Bu Williamson (2000) ning institutsional o'zgarishlar ierarxiyasiga mos keladi. Metodologik Cheklovlar va Kelajakdagi Tadqiqotlar Uchun Takliflar. Tadqiqotning Cheklovlari. Ma'lumotlar bazasining vaqt oralig'ining cheklanganligi Ayrim sifatli ko'rsatkichlarning miqdoriy ifodalanishidagi qiyinchiliklar. Tarmoqlararo tafovutlarning etarli darajada o'rganilmaganligi. Kelajakdagi Tadqiqotlar Yo'nalishlari. Investitsion qarorlarning psixologik omillari. Raqamli iqtisodiyotning investitsion jarayonlarga ta'siri. Yashil investitsiyalarning o'ziga xos xususiyatlari. Global zanjirlarga integratsiyaning investitsion jihatlari.

XULOSA

Ushbu ilmiy tadqiqot natijasida mamlakat iqtisodiyotiga investitsiyalarni jalb qilish masalalarini kompleks o'rganish asosida quyidagi asosiy xulosalarga keldik: Nazariy xulosalar: Mamlakatimizning investitsion jozibadorligi an'anaviy iqtisodiy ko'rsatkichlardan ko'ra institutsional omillarga ko'proq bog'liq; Investitsion muhitning rivojlanishi nafaqat iqtisodiy, balki institutsional, madaniy va ijtimoiy omillarning o'zaro ta'siri natijasida shakllanadi. Rivojlanayotgan bozorlar uchun investitsion risklarning tarkibiy tuzilishi rivojlangan mamlakatlarnikidan sezilarli farq qiladi. Amaliy xulosalar: Mamlakatimizda investitsion muhit 2015-2023 yillarda sezilarli yaxshilangan bo'lsa-da, uning raqobatbardoshlik darajasi xalqaro standartlarga nisbatan pastligicha qolmoqda. Investitsion jarayonlarni boshqarishda ma'muriy to'siqlar va institutsional cheklovlar asosiy muammo sifatida qolmoqda. Mavjud investitsion salohiyat to'liq ro'yobga chiqarilmagan, ayniqsa innovatsion va yuqori texnologiyali sohalarda. Asosiy Takliflar. Tadqiqot natijalari asosida mamlakat iqtisodiyotiga investitsiyalarni jalb qilish samaradorligini oshirish uchun quyidagi takliflar ishlab chiqildi: Qonunchilik va institutsional sohada: Investitsion qonunchilikni "bir oyna" printsipiga asoslangan holda qayta ishlash; Investitsion shartnomalarning xalqaro standartlarga muvofiqligini ta'minlash. Investitsion kelishmovchiliklarni hal qilishning mustaqil arbitraj mexanizmini joriy etish. Iqtisodiy siyosat sohasida: Sanoat sohalari bo'yicha differensirlangan investitsion imtiyozlar tizimini joriy etish. Xususiy-sheriklik loyihalarini rivojlantirishning kompleks dasturini ishlab chiqish. Investitsion salohiyatni baholash va monitoring qilishning milliy tizimini yaratish. Infratuzilma va inson kapitalida: Zamonaviy logistika markazlari va sanoat parklarini rivojlantirish. Maxsus iqtisodiy zonalarining faolligini oshirish; Investitsion loyihalar uchun malakali

kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish. Amaliy Tavsiyalar. Qisqa muddatli chora-tadbirlar (1-2 yil): Investitsion murojaatlarni ko'rib chiqishning "bir oyna" printsipini joriy etish; Investitsion portalni yaratish va uni xalqaro standartlar darajasiga ko'tarish. Investitsion risklarni sug'urtalash milliy tizimini takomillashtirish. O'rta muddatli chora-tadbirlar (3-5 yil): Investitsion reyting tizimini joriy etish; Sanoat sohalari bo'yicha investitsion strategiyalarni ishlab chiqish; Xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga o'tishni yakunlash. Uzoq muddatli chora-tadbirlar (5 yildan ortiq): Innovatsion infratuzilmani rivojlantirish; Ilg'or texnologiyalar sohasida klasterlarni shakllantirish; Xalqaro investitsion markazga aylantirish. Tadqiqotning Nazariy va Amaliy Ahamiyati Nazariy ahamiyati: Rivojlanayotgan bozorlar uchun investitsion jozibadorlikni baholashning takomillashtirilgan metodologiyasini ishlab chiqish; Institutsional omillarning investitsion qarorlar qabul qilishga ta'sirini aniqlash; Madaniy va ijtimoiy omillarning investitsion jarayonlarga ta'sirini o'rganish. Amaliy ahamiyati: Investitsion siyosatni shakllantirish uchun amaliy vositalar taklif etish; Investitsion risklarni boshqarishning kompleks tizimini ishlab chiqish; Investitsion loyihalarni amalga oshirishning samarali mexanizmlarini taklif etish. Kelajakdagi Tadqiqot Yo'nalishlari. Ushbu tadqiqot asosida quyidagi yo'nalishlarda keyingi tadqiqotlar o'tkazish maqsadga muvofiq: Raqamli iqtisodiyot sharoitida investitsion jarayonlarning o'ziga xos xususiyatlari; Yashil investitsiyalarni rivojlantirishning mintaqaviy modellari; Investitsion qarorlar qabul qilishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari; Global qiyinchiliklar sharoitidagi investitsion strategiyalarning moslashuvchanligi. Yakuniy Tavsiyalar. Mamlakat iqtisodiyotiga investitsiyalarni jalb qilish samaradorligini oshirish uchun quyidagi yakuniy tavsiyalar beriladi: Investitsion siyosatning barcha darajalarda izchilligini ta'minlash; Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish; Investitsion muhitning barqarorligi va bashorat qilinishini ta'minlash; Xalqaro tajribani mahalliy sharoitga moslashtirish asosida o'zlashtirish. Ushbu tavsiyalarning amalga oshirilishi mamlakatimizning investitsion jozibadorligini sezilarli darajada oshirishga, iqtisodiy o'sish sur'atlarini tezlashtirishga va mamlakatimizni mintaqaning yetakchi investitsion markazlaridan biriga aylantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi Qonuni. – T.: 2019.
2. O'zbekiston Respublikasining "Soliqlar to'g'risidagi asosiy qonuni". – T.: 2020.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Investitsion siyosatni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. – 2021 yil 10 may.
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi qarori. – 2022.
5. Abduraxmanov, Q. X. Investitsion muhit va uning iqtisodiy o'sishga ta'siri. – T.: Iqtisodiyot, 2020. – 245 b.
6. Akramov, S. S. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning nazariy asoslari. – T.: Fan, 2019. – 187 b.
7. Islomov, A. I. Mamlakatimiz iqtisodiyotiga investitsiyalarni jalb qilishning zamonaviy mexanizmlari // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. – 2021. – № 3. – B. 45-58.
8. Karimov, J. K. Investitsion jozibadorlikni baholash metodologiyasi. – T.: Iqtisod-moliya, 2020. – 312 b.
9. Nosirova, M. A. Investitsion risklarni boshqarish: nazariya va amaliyot. – T.: Bank-moliya akademiyasi, 2022. – 276 b.
10. Raxmonov, O. T. Xalqaro investitsion hamkorlikning o'ziga xos xususiyatlari // Xalqaro iqtisodiyot jurnali. – 2020. – № 4. – B. 23-35.